

КРЫВІЦКІ АРЭАЛ У АБРАДАВА-ПЕСЕННЫХ ТРАДЫЦЫЯХ: БЕЛАРУСКІ ФЕНОМЕН*д-р мастацтвазн. З.Я. МАЖЭЙКА,**канд. мастацтвазн. Т.Б. ВАРФАЛАМЕЕВА**(Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ім. К. Крапівы НАН Беларусі, Мінск)*

На грунце матэрыялу каляндарнай і сямейнай музычна-песенных традыцый раскрыта значэнне абрадава-песеннай культуры крывіцкага арэала ў фарміраванні этнакультурнага феномена беларусаў. На функцыянальным, жанрава-стылявым, тыпалагічным і структурным узроўнях акрэслены беларускі крывіцкі абрадава-песенны ландшафт; выяўлены адметнасці двух адгалінаванняў крывіцкага арэала – полацкага і віцебска-смаленскага; ў цэлым выяўлена спецыфіка беларускай часткі крывіцкага арэала, якая ўяўляе найбольш яскрава выражаную зону старажытнасці на тэрыторыі Беларусі. адначаную лінгвістамі як «архаічны пояс» у славянскім кантынууме.

Крывіцкі арэал, які ў ходзе гісторыі апынуўся ў межах этнічных тэрыторый двух суседніх народаў – беларускага і рускага ўвесь час прыцягваў увагу вучоных, якія на аснове даных археалогіі, лінгвістыкі, этнаграфіі і музыказнаўства ставілі, дыскусавалі, і вырашалі пытанні, нашчадкі якой тэрыторыі крывічаў уваходзілі ў склад беларускай, роўна як і рускай, народнасцей.

У міждысцыплінарным асявятленні крывіцкага арэала свае месца павінна заняць таксама этнамузыкалогія, якая апелюе да музычнай мовы як да ўстойлівага кампанента духоўнай культуры.

Даследаванні этнамузыкалагаў паказваюць, што ў дадзеным арэале ў найбольшай ступені захаваліся старажытны пласт песенна-абрадавага фальклору, токі якога пранізваюць беларускую песенную культуру ў цэлым, адлюстроўваючы абрадава-часавы модус мыслення носьбітаў беларускай народна-песеннай традыцыі.

У фарміраванні этнакультурнага феномена беларусаў найбольш важнае значэнне мае каляндарны і сямейны песенны фальклор. Вядома, што на аснове дадзеных каляндарнага фальклору акадэмік Н. Талстой у этналінгвістычных працах вызначыў тэрыторыю Беларусі як «архаічны пояс». Наша шматгадовае даследаванне песенных сістэм паўночнага (Паазер'е), паўдневага (Брэсцкае і Гомельскае Палессе), заходняга (Панямонне) і ўсходняга (Падняпроўе) рэгіонаў паказвае, што трохслойная песенная сістэма беларускага календара (тыпавыя абрадавыя напевы-формулы, тыпавыя лірызаваныя напевы, раннетрадыцыйныя лірычныя і эпічныя напевы, прымеркаваныя да календара), у найбольш архаічным выглядзе караневага першага слоя абрадавых формульных напеваў паўстае менавіта на Паазер'і – тэрыторыі старажытнага рассялення крывічаў.

Дамінантная роля старажытных каляндарных напеваў-формул, якія на працягу стагоддзяў утрымлівалі, нібыта якар, «песенныя струмені» крывіцкага арэала, у дыяхронным зрэзе садзейнічалі цэнтраімклівай тэндэнцыі на дадзенай тэрыторыі, г. зн. перавазе тэндэнцыі да строгай замацаванасці напеваў за календаром (як і іх музычна-знакаваму статусу адпаведнага часу) над іх адмацаваннем ад каляндарнага сезона.

Такім чынам, цэласць крывіцкага арэала з пазіцыі этнамузыкалогіі можна вызначыць у першую чаргу, як найбольш яскрава выражаную архаічную зону Беларусі (у цэлым адзначаную лінгвістамі як «архаічны пояс» у славянскім кантынууме). Пры гэтым валачобныя і восеньскія (у т. л. ярныя) песні, адзначаныя многімі даследчыкамі як беларускі каляндарна-жанравы феномен, выяўляюць сваім цэнтрам распаўсюджвання менавіта старажытны крывіцкі арэал.

Пры найбольшай шчыльнасці ў крывіцкім арэале абрадавых напеваў (у т. л. і каляндарных балад) і найбольшай іх тут дыферэнцыраванасці этнамузычны матэрыял, разам з тым, дастаткова выразна акрэслівае дзве часткі дадзенага арэала – полацкую (заходнедзвінскую) і віцебска-смаленскую (заходнедзвінска-дняпроўскую). У сферы каляндарнай гэта праяўляецца ў перавазе ў полацкім або віцебска-смаленскім арэале тых ці іншых тыпаў калядных, валачобных, веснавых, купальскіх, жніўных, дажыначных, ярных, восеньскіх напеваў, а таксама ў наяўнасці асобных локусаў спецыфічных напеваў (ільнавых у полацкім, веснавой талакі ў віцебска-смаленскім арэале).

Сярод калядных напеваў¹⁹³ на тэрыторыі рассялення старажытных крывічаў выдзяляюцца тры тыпы. Першы, характэрны для полацкага арэала – гульнявы тып-лейтпапеўка як лейтэма каляднага гульнявога «вяселля для ўсіх» «Жаніцьба Цярэшкі». Усе этапы гэтага гульнявога каляднага вяселля асветлены мношам тэкстаў. І ўсе «цярэшкаўскія тэксты» знітаваны калядным музычным знакам «Цярэшкі» – устойлівым тыпавым напевам-формулай.

Калядныя тыпы II і III пашыраны ў віцебска-смаленскім арэале: першы аб'ядноўвае дынамічныя аднарадковыя напевы (у асноўным пентахордавыя) з пастаянным прыпевам «коліда, коліда» (вар.: «коліда, молад», «коліда, молада»); рытмаформула другога – двойчы паўтораны пяціскладовік з зацягваннем сярэдняга складу – збліжае калядкі гэтага тыпу з карагоднымі напевамі «Стралы», распаўсюджанымі ва ўсходнім рэгіёне Беларусі.

¹⁹³ Апісанне тыпавых каляндарных напеваў гл.: Мажэйка З.Я. Песні Беларускага Паазер'я. – Мінск, 1981. – С. 7 – 22.

Этнаграфія і фальклор

Як і абходныя калядныя *валачобныя* напевы маюць вызначальную жанравую прыкмету – устойлівы прыпеў «Зялены сад вішневы», «Зялена траўка-мураўка», «Спявайце, братцы, спявайце», «Зялен явар дуброва», «Вясна-красна на ўвесь свет» (больш позні пасхальны прыпеў «Хрыстос васкрос, сын Божы»).

Тэрыторыю рассялення старажытных крывічаў ахопліваюць два тыпы валачобных напеваў. Тып I мае шырокі арэал, канцэнтруючыся ў заходніх і усходніх раёнах Віцебшчыны (з выхадам на паўднёвыя раёны Пскоўшчыны, заходнія Смаленшчыны), паўночных і цэнтральных раёнах Міншчыны. Тып II характэрны для полацкай часткі крывіцкага арэала (Лепельскі, часткова Шумілінскі раёны Віцебскай вобласці, Невельскі Пскоўскай вобласці).

Стылявыя і тыпалагічныя асаблівасці песень-закліканняў веснавога календара найбольш яскрава праяўляюцца ў «загуканнях» вясны і *масленічных* песнях, што рэпрэзентуюць у беларускай традыцыі веснавую абраднасць. На тэрыторыі рассялення старажытных крывічаў распаўсюджаны тры тыпы напеваў гэтых песень. Тып I аб'ядноўвае ўласна загуканні вясны, якія найбольш яскрава адлюстроўваюць стылявыя і тыпалагічныя асаблівасці жанру ранневеснавых песень – своеасаблівую вяршыню-выток гукавой сферы клічаў звонкай абрадавай песеннасці ўсходняга рэгіёна Беларусі. Тып II аб'ядноўвае масленічныя напевы з жанрава вызначальнымі прыпевамі «Гу-та-та, гу-ля-ле», «Гу-ля-ле, рана мае», «Масленіца, масленіца», для музычнай рытмізацыі якіх тыповай з'яўляецца антыметабала (як у веснавых карагодах «Проса»). Тып III – гэта масленічныя напевы, у якіх клічавыя інтанацыі спалучаюцца з карагоднай рухальнай дынамікай (з прыпеўным словам «люлі»). Асноўны арэал гэтага масленічнага тыпу – цэнтральныя і паўднёвыя раёны Пскоўшчыны. На Беларусі (ва ўсходніх раёнах верхнядзвінска-дняпроўскага арэала) знаходзіцца яго перыферычная зона.

Купальскія песні выяўляюць на тэрыторыі крывіцкага арэала найвялікшую шчыльнасць і найбольшую колькасць тыпавых напеваў. У арэале полацкіх і віцебска-смаленскіх крывічаў размеркаваны пяць асноўных тыпаў купальскіх напеваў. Тып I распаўсюджаны ва ўсходніх раёнах Віцебшчыны і паўночна-ўсходняй Магілёўшчыне. Яго характэрная прыкмета – апаясваючы рэфрэн

Ў нас сягоння,
Ў нас сягоння Купалачка,
Купалачка...

Наступная тыпалагічная група (тыпы II, III, IV, V) аб'ядноўвае напевы больш песеннага характару, але з адчувальнай рухальнай рытмічнай асновай. Іх ладава-меладычная структура тэтрахордавая (з ніжняй квартай і секундай), петнахордавая (з апорай на кварту), заснаваная на счэпленых ячэйках (з трыхордавай пераменнасцю). Тып II канцэнтруецца галоўным чынам у паўночна-ўсходніх раёнах Віцебскага Падзвіння. Тып III – пераважна ў паўночна-заходніх. Тып IV распаўсюджаны ў цэнтральных раёнах паўночнабеларускага рэгіёну і аб'ядноўвае акрамя купальскіх таксама юраўскія песні (з баладным сюжэтам «Кузьма і Ружа»). Тып V пашыраны ў розных раёнах Віцебскага Падзвіння.

Жніўныя песні, як і купальскія, належаць да песень летняй прымеркаванасці. Але пры натуральных ладава-меладычных арках іх тыпавых напеваў яны, разам з тым, маюць розную функцыянальную накіраванасць і таму рознае кола інтанацыйна-вобразных асацыяцый. У жывой практыцы музычнага бытавання жніўныя і дажыначныя, ярынныя, ільнявыя і восеньскія песні ўзаемапераплятаюцца аж да поўнага зліцця асобных падцыклаў. Так, у паўночных раёнах Беларускага Паазер'я па вызначэнні носьбітаў традыцый «ярыны, як лен ірвуць, і восень – гэта адно і тое ж». У спеўнай практыцы асобных раёнаў нярэдка зліваюцца паміж сабой мелодыі жніўных і ярынных, жніўных і дажыначных, дажыначных і ярынных. Тым не менш, менавіта на Паазер'і – тэрыторыі рассялення старажытных крывічаў – можна канстатаваць прынцыповую дыферэнцыяцыю жніўна-восеньскіх падцыклаў на ўзроўні тыпавых напеваў.

У цэлым напевы беларускіх жніўных песень – гэта стыхія манадыянага распеву (незалежна ад аднагалосных ці сумесных гетэрафонных спеваў), шырыня якога дасягаецца гарызантальнымі сродкамі, дзякуючы гучанню на вялікім дыханні апорных гукі на *fermata*, якімі завяршаецца кожная рэчытатыўна-меладычная фраза.

Пры надзвычай шырокім коле інтанацыйна-вобразных асацыяцый, гнуткасці інтанацыйных комплексаў «вакалізуемай» манодыі і нерэгулярнай часавымяральнай рытміцы (у стылі *tubato*), напевы жніўных песень маюць стабільныя структурныя паказчыкі, якія варыятыўна прадстаўлены на Паазер'і ў чатырох асноўных тыпах.

Тып I ахоплівае паўночныя і паўднёва-ўсходнія раёны Паазер'я, тып II распаўсюджаны ў цэнтральным Паазер'і, трэці і чацверты тыпы жніўных напеваў распаўсюджаны, адпаведна, у паўднёва-ўсходніх раёнах Віцебшчыны, Руднянскім раёне Смаленшчыны.

Па два тыпавыя напевы маюць дажыначныя песні, ярынныя і восеньскія. Пры гэтым першы тып дажыначных напеваў распаўсюджаны ў полацкай і віцебска-смаленскай частцы крывіцкага арэала, другі пераважна ў полацкай. Першы тып ярынных ахоплівае цэнтральныя і некаторыя заходнія раёны Віцебшчыны, другі – цэнтральныя і ўсходнія яе раёны.

Першы тып восеньскіх напеваў распаўсюджаны ў цэнтральных і заходніх раёнах Паазер'я, другі – у цэнтральных і ўсходніх.

Этнаграфія і фальклор

Адным з найбольш ярскравых і спецыфічных *вясельных* абрадаў крывіцкага арэала з'яўляецца стаўбава. Аднак ён быў распаўсюджаны толькі ва ўсходніх раёнах Паазер'я, г. зн. на тэрыторыі віцебска-смаленскіх крывічаў. Можна сказаць, што на тэрыторыі Беларусі знаходзіцца маргінальная зона стаўбавага абраду. Яго асноўны арэал – Смаленшчына.

Істотная асаблівасць вясельнага рытуалу тэрыторыі старажытнага рассялення крывічаў – абрад «зборнай (суборнай) суботы» («дзявоцкі вечар» «дзявічкі» «вянкі»), які ў заходняй зоне арэалу полацкіх крывічаў афармляецца ў разгорнуты абрад са мноствам песень. На астатняй тэрыторыі Віцебскага Падзвіння развітанне праходзіла ў форме вечарыні ці вярчэры для моладзі і не назвала зборнай суботай. На тэрыторыі віцебска-смаленскіх крывічаў абрад зборнай суботы, як і песні, што яго суправаджаюць, увогуле невядомы.

Яшчэ адна асаблівасць беларускага вяселля крывіцкага арэалу – адносна слабая, у параўнанні, скажам, з традыцыяй Палесся (асабліва заходняга) развітасць каравайнай цырымоніі і, адпаведна, невялікая колькасць каравайных песень. Напрыклад, з 505 каравайных песень, якія змешчаны ў другім томе збору «Вяселле. Песні» (серыя БНТ), толькі 64 зафіксаваны ў крывіцкім арэале.

Спецыфіку мясцовага вясельнага рытуалу арэале ярскава адлюстроўвае і развітая тут традыцыя галашэння маладой і яе маці, што ў рашаючай ступені вызначае характар драматургіі вяселля дадзенага рэгіёна, як датычнага да крывіцкай традыцыі. Беларускія вясельныя галашэнні сканцэнтраваны ў асноўным у трох зонах крывіцкага арэалу – паўночна-ўсходняй, паўночнай і паўднёвай.

Музычны кампанент паўночнабеларускага вяселля з тым выглядзе, як ён склаўся да пачатку ХХ ст., уяўляе сабой складаную але стройную сістэму, стабільнае ядро якой складаецца са старажытных тыпавых абрадавых напеваў, дакладна прымеркаваных у кожным мясцовым варыянце вясельнай гульні да пэўных момантаў абраду.

Прынцыпова важныя вынікі дае вывучэнне геаграфічнага распаўсюджвання песенна-меладыхных тыпаў, што выяўляе наступную заканамернасць: на ўсёй беларускай крывіцкай тэрыторыі распаўсюджвання таго ці іншага тыпу найбольш устойлівым аказваецца структура-рытмічны комплекс, комплекс жа інтанацыйна-меладыхны характарызуецца зменлівасцю, рухомасцю. Менавіта мабільнасць апошняга абумоўлівае дыялектна-стыльваю дынаміку ўсіх паўсюдна пашыраных у крывіцкім арэале структура-рытмічных тыпаў і з'яўляецца фактарам, які вызначае арэальныя адрозненні адзінага песеннага тыпу.

У напевах, зафіксаваных на тэрыторыі віцебска-смаленскіх крывічаў, найбольш дакладна прасочваецца вядучая роля структура-рытмічнага комплексу. Стабільнасць часавых прапорцый у напевах віцебска-смаленскай часткі крывіцкага арэалу адназначна спалучаецца з дэкламацыйным тыпам мелодыкі і прыўзнятай манерай інтанавання напеваў.

У выніку змянення інтанацыйна-меладыхнага комплексу шырока распаўсюджаных песенных тыпаў (па меры іх прасоўвання з тэрыторыі віцебска-смаленскіх крывічаў на тэрыторыю крывічаў полацкіх) у полацкай частцы дамінуючым становіцца іншы гукавы вобраз – лірыка-апавядальны. У вясельных напевах гэтай тэрыторыі істотна ўзмацняецца значэнне моўнага фактару, што перш за ўсё адбываецца на характары рытмічнага малюнка: маторыка руху змяняецца тут рытмікай апавядальнага тыпу з зацягваннем заключных апорных гукаў напева; меладыхная лінія становіцца больш пластычнай, звужаецца дыяпазон напеваў пентахордавыя структуры змяняюцца тэтрахордавымі, умацоўваецца значэнне асноўнай ладавай апоры напеваў, больш спакойнай становіцца манера інтанавання.

У цэлым, матэрыял, які маецца ў нашым распараджэнні, дазваляе ўстанавіць на беларускай тэрыторыі старажытнага рассялення крывічаў дзесяць асноўных песенна-меладыхных тыпаў, дзе ў якасці тыпізуючага дамінуе структура-рытмічны прынцып. Восем з іх характэрны для песенных тыпаў, дзевяты – для галашэнняў. Дзесяты тып, дзе вядучым выступае інтанацыйна-меладыхны комплекс, абагульняе напевы вясельных і пахавальных галашэнняў.

Удзельная вага песенна-меладыхных тыпаў неаднолькавая ў двух частках крывіцкага арэалу: калі ў віцебска-смаленскай частцы пераважаюць тыпы А, Б, Г, дык у полацкім – В, Д, Е. Пры гэтым на віцебска-смаленскай тэрыторыі напевам святочнага гучання процістаяць драматычныя галашэнні І тыпу, на полацкай тэрыторыі структура аформлення з больш песеннай манерай інтанавання галашэнні II тыпу не ствараюць драматычнага кантрасту гучанню асноўных абрадавых напеваў¹⁹⁴.

Сваю карціну дынамікі крывіцкага арэалу раскрывае мелодыка беларускіх пахавальных галашэнняў. Музыканы ландшафт, які акрэсліваецца тыпавымі напевамі пахавальнага абраду, будучы ў асноўных сваіх праявах блізім да ландшафту, выяўленаму напевамі вяселля, мае і свае адрозненні. Галоўнае сярод іх – адсутнасць дакладнай прывязкі тых ці іншых тыпавых напеваў да полацкай ці віцебска-смаленскай частак арэалу крывічаў, як гэта мае быць на прыкладзе вясельных мелодый.

У крывіцкім арэале на тэрыторыі Беларусі зафіксаваны тры тыпы пахавальных напеваў, якія тычацца рэчыватэўнай традыцыі. Тып I распаўсюджаны выключна ў крывіцкім арэале, і, мяркуючы па публікацыях, з'яўляецца агульным для ўсіх трох частак крывіцкага племені – віцебска-смаленскай, полацкай і пскоўскай: займаючы паўночна-ўсходнюю частку тэрыторыі віцебска-смаленскіх крывічаў (Гарадоцкі, Віцебскі, Лезненскі, Шумілінскі раёны), ён выходзіць таксама ў арэал полацкіх крывічаў (Расонскі і паўночная частка Полацкага раёнаў) і потым працягваецца на тэрыторыі Пскоўшчыны і Смаленшчыны.

¹⁹⁴ Апісанне тыпавых напеваў беларускага вяселля гл.: Вяселле: Мелодыі. – Мінск, 1990. – С. 5 – 37.

Этнаграфія і фальклор

Тып II распрасціраецца паласой з паўночнага захаду арэалу полацкіх крывічаў на паўднёвы ўсход арэалу віцебска-смаленскіх крывічаў.

На паўднёвым захадзе арэалу полацкіх крывічаў лакалізаваны тып III пахавальных галашэнняў¹⁹⁵.

У цэлым, праведзенае на беларускай тэрыторыі старажытнага рассялення крывічаў даследаванне функцыянальнай, структурнай, стылявой тыпалогіі каляндарна-земляробчых сямейна-абрадавых (вясельных, пахавальных) напеваў паказвае:

– пры найбольшай шчыльнасці ў крывіцкім арэале абрадавых напеваў і найбольшай іх дыферэнцыраванасці этнамузычны матэрыял разам з тым дастаткова выразна акрэслівае дзве часткі дадзенага арэалу – полацкую (заходнедзвінскую) і віцебска-смаленскую (заходнедзвінска-дняпроўскую):

– у сферы каляндарнай гэта праяўляецца ў перавазе ў полацкай або віцебска-смаленскай частках крывіцкага арэалу тых ці іншых тыпаў калядных (напрыклад, «цярэшкі» ў полацкай, абходных калядак у віцебска-смаленскай), валачобных, веснавых купальскіх, жніўных, дажыначных, яравых, восеньскіх напеваў. Таксама і ў наяўнасці асобных локусаў спецыфічных напеваў (напрыклад, ільнавых у полацкай, веснавой талакі ў віцебска-смаленскай частках);

– у сферы сямейна-абрадавай гэта адбываецца на змяненні інтанацыйна-меладычнага комплексу ў васьмі агульнапашыраных структура-рытмічных тыпаў вясельных напеваў па меры іх прасоўвання з часткі віцебска-смаленскіх у частку полацкіх крывічаў (урачыста-прыўзняты гукавы вобраз змяняецца лірыка-апавадальным). Пры гэтым на тэрыторыі полацкіх крывічаў распаўсюджаны спецыфічныя (песеннага характару) вясельныя галашэнні, на тэрыторыі крывічаў смаленска-віцебскіх вясельныя галашэнні тоесныя галашэнням пахавальным;

– беларуская частка крывіцкага арэала ўяўляе найбольш яркая выражаную зону старажытнасці на тэрыторыі Беларусі, якая ў цэлым адзначана лінгвістамі як «архаічны пояс» у славянскім кантынууме;

– «беларускі стыль» выходзіць за межы адміністрацыйна-дзяржаўных граніц Беларусі і паступова-размываецца па меры яго набліжэння да перыферыі яе этнічных граніц.

КОНЦЕПТЫ «ПУНЯ» И «ОДРИНА» В ТРАДИЦИОННОЙ МАТЕРИАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ ВОСТОЧНЫХ СЛАВЯН

канд.ист. наук, доц. С.А. МИЛЮЧЕНКОВ

(Институт искусствоведения, этнографии и фольклора им. К. Крапивы НАН Беларуси, Минск)

Исследуются происхождение и особенности семантики названий пуня и одрина, рассматриваются ареалы их распространения в Восточной Европе.

Традиционная материальная культура белорусов, большей части русского и украинского народов развивалась в течение многих веков в близких природно-климатических условиях лесной полосы Восточной Европы на основе общего типа хозяйственной деятельности. Под влиянием потребностей первичного жизнеобеспечения в ней сформировался архитектурный комплекс сельских усадеб. В его состав входили постройки разного функционального назначения, среди которых повсеместно распространенными наряду с жилищем были сооружения земледельческого и животноводческого профиля. Все они имели определенные названия, выполнявшие знаково-опознавательную, информационную и другие функции. Благодаря ним осуществлялась идентификация архитектурных объектов, фиксировалось понятийное содержание номинаций.

Названия *пуня* и *одрина* часто упоминаются на территории Беларуси в инвентарях помещичьих имений и фольварков второй половины XVI – XVIII вв., а также в письменных источниках судебного характера на старобелорусском, старопольском и польском языках. Они относятся к сельскохозяйственным постройкам земледельческой и животноводческой отраслей и являются локальными обозначениями строений одного архитектурного типа. Не случайно в описании имения М. Огинского 1563 г. выражением *пуни* або *одрины* подчеркивается тождественность или синонимичность данных терминов в старобелорусском языке [6, с. 389].

Идентифицировавшиеся ими сооружения земледельческого профиля располагались в специальной производственной зоне. Она обозначалась в составе усадебной застройки XVI – XVII вв. обычно термином *гумно*, а в XVIII в. – также *gumnisko* (*гумниско*), *gumniszczce* (*гумнишце*). Здесь находились *одрины* (*одрыны*) и *пуни*, возведенные с применением разных строительных материалов – хворостяные (*форостенные*) и бревенчатые (*с бервенья рубленые*). Названия *пуня* и *одрина* нередко дополнялись уточнениями *молотенная*, *для молотыбы*, *для збожа*, *на солому*, *соломой напханая* и т.д. [6, с. 385]. Это свидетельствует о высоком функциональном потенциале этих построек и дает представление о формах их специализации. Номинации *пуня* и *одрина* часто сопровождалась также определением *сенная* или дополнением *на*

¹⁹⁵ Апісанне тыпавых напеваў беларускага пахавальнага абраду гл.: Т.Б. Варфаламеева. Сямейна-абрадавы цыкл // Беларусы. Т. 11. Музыка. – Мінск, 2008. – С. – 69 – 71.